

خلاصه طرح « بررسی عوامل موثر بر افزایش سنوات تحصیلی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه

فردوسی»

تدوینگران طرح: سرکار خانم ملیحه تابعی - سرکار خانم فریبا فیروزی

تحقیق حاضر با هدف شناسایی و استخراج عوامل موثر بر افزایش سنوات تحصیلی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی انجام شده است و پیرو آن نیز راهکارهایی چند در باب کمک برای کاهش یافتن سنوات تحصیلی ذکر گردید.

آموزش عالی یکی از مهم‌ترین نهادهای فرهنگی در هر جامعه محسوب می‌شود که نقش زیادی در تربیت نیروی انسانی داشته و بسیار بر ورود قشر جوان به بازار کار تاثیرگذار است. این نهاد نیز به مانند بسیاری از نهادهای دیگر با مشکلاتی مواجه است که نشأت گرفته از عوامل مختلف خرد و کلان است. چالش‌ها و عواملی که در این تحقیق ذکر گردید هر کدام به نوعی در افزایش سنوات تحصیلی دانشجویان تاثیرگذار هستند. عناصر و وجوه مختلفی می‌تواند منجر به این گردد که دانشجو مدت زمان بیشتری از بازه زمانی تعریف شده را مشغول به تحصیل باشد. با عنایت به این نکته که تاخیر تحصیلی به تفکیک رشته تحصیلی و یا بعضاً گرایش متفاوت است به همین خاطر می‌بایست به محتوا و ماهیت دروس و رشته‌ها در ارائه راهکارها و عملیاتی ساختن آنان در جهت کاهش سنوات تحصیلی اهتمام ورزید.

یکی از مشکلات عمده غالب دانشجویان چالش‌های اقتصادی است که چه در سطح خرد و چه در سطح کلان وجود دارد. مسائل اقتصادی فردی منجر به این می‌گردد که دانشجو به عنوان یک عضو از خانواده احساس مسئولیت کرده و اشتغال‌یابی را یک اولویت برای خود منظور دارد و بنابراین تلاش برای کسب درآمد می‌تواند تا حدی غافل شدن از درس و پژوهش را به همراه داشته باشد.

اما تاثیر چالش‌های اقتصادی بر پیشبرد پروژه‌های تحصیلی به ویژه در گروه‌های علوم طبیعی و فنی بسیار ملموس و مشهود است. به گونه‌ای که افزایش قیمت ارز و به تبع گران شدن مواد و دستگاه‌های آزمایشی عملاً انجام برخی پروژه‌ها را غیرممکن می‌سازد و حتی تغییر پروژه‌ها در مرحله جمع‌آوری داده نیز نکته‌ای غیرقابل انکار است. با توجه به این که از دانشجوی تحصیلات تکمیلی و بالاخص دوره دکتری انتظار انجام کاری بدیع و خلاقانه همراه با دستیابی به نتایجی نو و قابل دفاع می‌رود اما چالش اقتصادی و پایین بودن مبلغ تسهیلات و اعتبارات پرداختی به اساتید و دانشجویان مانعی بزرگ در این مسیر به شمار می‌رود و با این مهم در تعارض است. به همین خاطر تجدیدنظر و اعمال سیاست‌های جدید در خصوص اعطای تسهیلات و اعتبارات به فعالیت‌های پژوهشی بسیار ضروری به نظر می‌رسد.

کمبود تسهیلات و اعتبارات نه تنها فرایند انجام پروژه‌ها را تحت تاثیر قرار می‌دهد بلکه چاپ مقالات در ژورنال‌های خارجی و تلاش برای بهبود سطح علمی و پژوهشی دانشگاه و همچنین ارتقای رتبه علمی اساتید را نیز متأثر می‌سازد. عدم برخورداری از بودجه لازم برای تأمین مواد آزمایشگاهی منجر به آن می‌گردد که محققان از تجهیزات و مواد با سطح کیفی و استاندارد نازل‌تر استفاده کرده و این مسئله در خروجی کار تاثیر می‌گذارد. همچنین در مواردی تقلب در کار پژوهشی در جهت دستیابی به نتیجه نیز اجتناب ناپذیر خواهد بود که این مسئله نه تنها کیفیت پروژه‌ها را پایین می‌آورد بلکه در سطح بین‌المللی نیز اعتبار علمی کشور را خدشه‌دار می‌سازد.

همچنین تاثیر سنوات تحصیلی بر اشتغال دانشجویان با توجه به رابطه دوسویه میان تحصیل و اشتغال را نیز نمی‌توان نادیده انگاشت. کم‌اینکه که بخشی از علل تاخیر تحصیلی به دلیل اشتغال و مسائل فردی دانشجویان است اما تاخیر تحصیلی نیز خود می‌تواند عامل ورود دیرنگام به بازار کار و کسب درآمد باشد. اما نکته مهم در خصوص اشتغال دانشجویان این است که نیازهای بازار کار می‌بایست روشن باشد تا ورودی‌های دوره‌های مختلف آموزش عالی نیز به همین تناسب تعریف شوند اما زمانی که چنین نیازسنجی صورت نمی‌گیرد و درصد بالایی از دانشجویان حتی با سطح تحصیلی پایین‌تر از

متوسط پذیرش می‌شوند که برخی نیز علاقه و انگیزه کافی برای امور درسی و پژوهشی را ندارند لذا بازتاب این مسئله بر سنوات تحصیلی نیز مشهود است.

به همین خاطر افزایش سنوات تحصیلی را نمی‌توان مسئله‌ای تک بعدی انگاشت بلکه مسئله‌ای است که ناشی از عوامل مختلف در سطوح خرد و کلان است و پیامدهای آن به همین تناسب متغیر است. متولیان این امر نه تنها دانشجویان و اساتید و بلکه دانشگاه و وزارت علوم محسوب می‌شوند و هر کدام به نوبه خود می‌توانند در کاهش این مسئله سهم به‌سزایی ایفا نمایند. از این‌رو، اهتمام کافی به عوامل و وجوه مختلف افزایش سنوات تحصیلی برای شناسایی راه‌حل‌های کارآمد بسیار ضروری به نظر می‌رسد.

در ادامه برای شناسایی و اهمیت عوامل تاثیرگذار در افزایش سنوات و تاخیر تحصیلی در جداول ذیل اهمیت هر کدام از مقولات با توجه به دیدگاه اساتید و دانشجویان آورده شده است. می‌توان گفت عواملی که اساتید و دانشجویان در آن اتفاق نظر داشته‌اند از اهمیت قابل توجهی برخوردار است. همان‌طور که جداول گویا می‌باشد عوامل ساختاری از دیدگاه اساتید و دانشجو بسیار مهم به نظر می‌رسد. این مسئله نشان از آن دارد که عمده مشکلات ناظر بر مسائل ساختاری است و به همین ترتیب می‌بایست به عوامل این چینی همچون تامین اعتبار، مواد آزمایشگاهی و که بیشتر توضیح داده شد از طریق سیاست‌گذاری مناسب و مطلوب، مشورت با اساتید و متخصصان و اهتمام ویژه شود تا بدین طریق تاثیر آن بر کاهش تاخیر تحصیلی آشکار گردد.

جدول: عوامل مهم از دیدگاه اساتید و دانشجویان

میزان اهمیت از نظر اساتید	میزان اهمیت از نظر دانشجو	مقولات	دسته
با اهمیت	با اهمیت	اشتغال دانشجویان	فردی و خانوادگی
با اهمیت	با اهمیت	عدم استقبال مناسب از مقالات ایرانی در مجلات خارجی	آموزشی و پژوهشی
با اهمیت	با اهمیت	زمان بر بودن تدوین و چاپ مقاله	
با اهمیت	با اهمیت	زمان بر بودن گردآوری داده و حصول نتیجه	
با اهمیت	با اهمیت	مناسب نبودن مبلغ گرنت‌های پژوهشی	ساختاری
با اهمیت	با اهمیت	افزایش قیمت ارز	
با اهمیت	با اهمیت	افزایش هزینه چاپ مقالات خارجی	
با اهمیت	با اهمیت	ضعف سیستم‌های برنامه‌نویسی و محاسباتی	
با اهمیت	با اهمیت	کمبود مواد و تجهیزات آزمایشگاهی	
با اهمیت	با اهمیت	افزایش تصاعدی قیمت مواد آزمایشگاهی	

با اهمیت	با اهمیت	معیوب بودن برخی مواد آزمایشی سفارش داده شده
با اهمیت	با اهمیت	تحریم‌های بین‌المللی
با اهمیت	با اهمیت	ارتباط ضعیف میان گروه‌های آموزشی

جدول: عوامل مهم از دیدگاه اساتید

میزان اهمیت از نظر دانشجویان	میزان اهمیت از نظر اساتید	مقولات	دسته
بی اهمیت	با اهمیت	عدم پیگیری و تعهد برخی دانشجویان	فردی و خانوادگی
بی اهمیت	با اهمیت	عدم انگیزه کافی برای انجام کار	
بی اهمیت	با اهمیت	ضعف پایه و سطح تحصیلی دانشجویان	آموزشی و پژوهشی
بی اهمیت	با اهمیت	آزمون زبان	
بی اهمیت	با اهمیت	عدم پیگیری امور دانشجویان سنواتی از سوی دانشگاه	عوامل ساختاری
بی اهمیت	با اهمیت	عدم وجود قوانین سختگیرانه از سوی دانشگاه	
بی اهمیت	با اهمیت	افزایش ظرفیت پذیرش دانشجو	

جدول: عوامل مهم از دیدگاه دانشجویان

میزان اهمیت از نظر اساتید	میزان اهمیت از نظر دانشجویان	مقولات	دسته
بی اهمیت	با اهمیت	غیربومی بودن و مشکلات سکونت در خوابگاه	فردی و خانوادگی
بی اهمیت	با اهمیت	زیاد بودن تعداد واحدهای تئوری	آموزشی و پژوهشی
بی اهمیت	با اهمیت	عدم رضایت از برگزاری آزمون جامع	ساختاری
بی اهمیت	با اهمیت	عدم تعامل و ارتباط موثر با استاد راهنما	